

Rolnummer 5388
Arrest nr. 53/2013 van 18 april 2013

A R R E S T

In zake : het beroep tot vernietiging van artikel 1 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 6 oktober 2011 betreffende de cursusdragers, ingesteld door de vzw « Fédération des Etudiant(e)s francophones » en anderen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul en F. Daoût, bijgestaan door de griffier F. Meersschant, onder voorzitterschap van voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van het beroep en rechtspleging*

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 20 april 2012 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 23 april 2012, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 1 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 6 oktober 2011 betreffende de cursusdragers (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 24 oktober 2011) door de vzw « Fédération des Etudiant(e)s francophones », met maatschappelijke zetel te 1000 Brussel, Zavelput 20, Jean-Loup Chalono, wonende te 4682 Houtain-Saint-Siméon, rue de l'Etat 102, en Cristina Livas, wonende te 1070 Brussel, Resedastraat 77.

De Franse Gemeenschapsregering heeft een memorie ingediend, de verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend en de Franse Gemeenschapsregering heeft ook een memorie van wederantwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 13 maart 2013 :

- zijn verschenen :

. Mr. B. Gribomont *loco* Mr. D. Lagasse, advocaten bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen;

. Mr. J. Sautois, tevens *loco* Mr. M. Uyttendaele, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Franse Gemeenschapsregering;

- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en T. Merckx-Van Goey verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

III. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1. De vereniging zonder winstoogmerk « Fédération des Etudiant(es) francophones » (« FEF ») meent belang te hebben bij de vernietiging van artikel 1 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 6 oktober 2011 « betreffende de cursusdragers », omdat die bepaling volgens haar afbreuk doet aan het belang van de studenten van het hoger onderwijs in de Franse Gemeenschap ten aanzien van de terbeschikkingstelling van de « cursusdragers ».

De eerste verzoekende partij stelt zich voor als een vereniging waarvan het maatschappelijk doel erin bestaat de rechten van die studenten te verdedigen en hen te vertegenwoordigen. Zij herinnert eraan dat het Hof haar optreden reeds heeft erkend in de arresten nrs. 48/2005, 165/2005, 28/2007 en 56/2008.

A.2. Jean-Loup Chalono stelt zich voor als een student die is ingeschreven aan de « Université de Liège » teneinde er, gedurende het academiejaar 2011-2012, de cursussen van het derde studiejaar te volgen met het oog op het behalen van de academische graad van bachelor in de politieke wetenschappen, en die voor dat academiejaar een studietoelage geniet.

Cristina Livas stelt zich voor als een studente die is ingeschreven aan de « Univerité libre de Bruxelles » teneinde er, gedurende het academiejaar 2011-2012, de cursussen van het derde studiejaar te volgen met het oog op het behalen van de academische graad van bachelor in informatie en communicatie, en die voor dat academiejaar een voorlopige studietoelage geniet.

De tweede en de derde verzoekende partij verantwoorden hun belang bij het vorderen van de vernietiging van artikel 1 van het decreet van 6 oktober 2011 door het gegeven dat die bepaling de rechten zou beperken die hun waren toegekend bij artikel 18 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 19 juli 2010 « betreffende de kosteloosheid en de democratisering van het hoger onderwijs ». Zij merken op dat de bestreden bepaling hun het recht zal ontnemen om, gedurende het academiejaar 2011-2012, de « cursusdragers » die niet zijn opgenomen in de lijst die is goedgekeurd ter uitvoering van artikel 23, vierde lid, van het decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004 « betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten », zoals vervangen bij de bestreden bepaling, kosteloos te laten afdrukken. Daarnaast onderstrepen zij dat artikel 23, elfde lid, van het decreet van 31 maart 2004, ingevoegd bij de bestreden bepaling, hun, wanneer zij in de loop van het academiejaar 2012-2013 de cursussen van het eerste studiejaar van de tweede cyclus van hun cursus zullen volgen, het recht zal ontzeggen om de op het intranet van hun universiteit beschikbare cursusdragers kosteloos te laten afdrukken.

Een eerste middel wordt afgeleid uit de schending van artikel 24, § 3, van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 2, lid 1, en 13, lid 2, van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten

Wat het eerste onderdeel betreft

A.3.1. In een eerste onderdeel bekritisieren de verzoekers artikel 23, vierde lid, van het decreet van 31 maart 2004, zoals vervangen bij de bestreden bepaling, in zoverre het de draagwijdte beperkt van de verplichting ten aanzien van de instellingen voor hoger onderwijs om de « cursusdragers » via hun intranetsite ter beschikking te stellen van de regelmatig ingeschreven studenten. Zij merken op dat die bepaling, door die verplichting te beperken tot de « cursusdragers » bepaald door het bevoegde orgaan van de universitaire instelling, de hogeschool of de hogere kunstschool, voor al die studenten het recht beperkt om kosteloos te beschikken over de elektronische versie van de « verplichte cursusdragers », alsook, voor die studenten die een studietoelage genieten, het recht om een afgedrukte versie van die « cursusdragers » kosteloos te verkrijgen.

De verzoekers voeren aan dat de bestreden bepaling, voor die twee categorieën van studenten, en ten opzichte van de regel opgenomen in de vorige versie van artikel 23, vierde lid, van het decreet van 31 maart 2004, zoals het voortvloeide uit artikel 18 van het decreet van 19 juli 2010, een achteruitgang inhoudt voor de geleidelijke invoering van kosteloos hoger onderwijs. In dat verband merken zij op dat de afdeling wetgeving van de Raad van State, in het advies dat zij op 19 september 2011 heeft uitgebracht over het voorontwerp van decreet dat tot de bestreden bepaling heeft geleid, de wetgever verzocht die achteruitgang te verantwoorden voor de studenten die een studietoelage genieten en zijn ingeschreven in het eerste jaar van de cyclus die leidt tot het behalen van de graad van bachelor. De verzoekers zijn van mening dat het ook aan de decreetgever stond de bekritiseerde achteruitgang te verantwoorden, in zoverre die betrekking had op de andere regelmatig ingeschreven studenten. Zij merken op dat in het verslag van de parlementaire werkzaamheden aansluitend op dat advies van de Raad van State, wordt gewezen op moeilijkheden om de vroegere regel uit te voeren, zonder evenwel uit te leggen om welke moeilijkheden het gaat. Zij wijzen in het bijzonder erop dat de « dragers van verplichte cursussen [lees : verplichte cursusdragers] » voor het eerste jaar van de eerste cyclus reeds moesten zijn bekendgemaakt voor het academiejaar 2010-2011, ter uitvoering van de vorige versie van artikel 23, vierde en vijfde lid, van het decreet van 31 maart 2004.

A.3.2. De Franse Gemeenschapsregering antwoordt dat het eerste onderdeel van het middel niet gegrond is.

Zij is van mening dat de bestreden bepaling geen achteruitgang inhoudt, maar een vooruitgang, en dat zij alleen een maatregel die strekt tot de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van het hoger onderwijs en die lacuneus is gebleken, vervangt door een andere maatregel die hetzelfde doel nastreeft.

Zij preciseert dat de bestreden bepaling tot doel heeft een uitgebreider overleg te waarborgen bij het opstellen van de lijst van de « cursusdragers » die ter beschikking moeten worden gesteld van de studenten, via het intranet of door die kosteloos af te drukken. De Regering is van mening dat zowel uit het verslag van de parlementaire werkzaamheden als uit verschillende rapporten betreffende de uitvoering van de vorige versie van artikel 23, vierde lid, van het decreet van 31 maart 2004 blijkt dat het begrip « dragers van verplichte cursussen [lees : verplichte cursusdragers] » dat toen in die bepaling werd gebruikt, voor interpretatie vatbaar was en dat de meeste instellingen voor hoger onderwijs bijgevolg aan de lesgever de zorg overlieten om te bepalen wat de verplichte « dragers » van zijn cursus waren.

De Regering is van oordeel dat die situatie kon leiden tot voor de student nadelige ontsporingen. Zij is van mening dat, krachtens de door de verzoekers betwiste hervorming, voortaan organen samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende componenten van de « onderwijsgemeenschap » – met inbegrip van de vertegenwoordigers van de studenten – onder het toezicht van een commissaris of van een afgevaardigde van de Franse Gemeenschapsregering de « cursusdragers » bepalen die via het intranet ter beschikking moeten worden gesteld van de studenten. De Regering voegt eraan toe dat die verplichting tot terbeschikkingstelling niet meer is beperkt tot de verplichte dragers.

De Regering preciseert ook dat de eventuele niet-uitvoering van de bestreden bepaling de betrokken instelling voor hoger onderwijs zou blootstellen aan de mogelijkheid dat haar aansprakelijkheid in het geding wordt gebracht en dat een kennelijk onredelijke toepassing van die bepaling die onverenigbaar zou zijn met het doel inzake de geleidelijke invoering van de kosteloosheid, aanleiding zou kunnen geven tot een beroep van de vertegenwoordiger van de Regering of tot een saisine van het bevoegde rechtscollege door iedere persoon die doet blijken van een belang. In dat verband is zij van mening dat aan de student minstens de nota's en documenten van de lesgever moeten worden bezorgd die als basis voor het examen dienen.

De Franse Gemeenschapsregering merkt ten slotte op dat het weglaten van de verwijzing naar de « verplichte cursusdragers » geen ernstige en grote hindernis vormt voor de toegang tot het onderwijs in de zin van het arrest van het Hof nr. 40/94 van 19 mei 1994.

A.3.3. Na kennis te hebben genomen van de verslagen over de evaluatie van de toepassing van artikel 18 van het decreet van 19 juli 2010, neergelegd door de Franse Gemeenschapsregering, erkennen de verzoekers dat, in afwezigheid van een besluit tot uitvoering van die bepaling, de definitie van de woorden « verplichte cursusdragers » in sommige instellingen voor hoger onderwijs tot discussie heeft kunnen leiden, waarbij zij preciseren dat die termen, in de gebruikelijke betekenis ervan, « alle nota's en documenten van een lesgever die als basis voor het examen dienen », beogen.

Zij zijn evenwel van mening dat de bestreden bepaling, die de voormelde termen zeker niet op rechtmatige wijze verduidelijkt, een principiële verplichting tot het ter beschikking stellen van alle « verplichte cursusdragers » vervangt door een vrijheid die wordt overgelaten aan elke instelling voor hoger onderwijs. Zij voeren aan dat de bestreden bepaling het elke instelling voortaan mogelijk maakt te beslissen dat geen enkele « cursusdrager » nog via haar intranet ter beschikking zal worden gesteld.

De verzoekers zijn van mening dat de problemen in verband met de toepassing van artikel 18 van het decreet van 19 juli 2010 waarmee slechts een deel van de betrokken onderwijsinstellingen worden geconfronteerd, een dergelijke achteruitgang niet verantwoorden. Zij onderstrepen in dat verband dat de in die laatste bepaling vervatte regel werd voorgesteld als een belangrijke stap naar de democratisering van de toegang tot de hogere studies die werd aangemoedigd in artikel 13, lid 2, van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, zodat de bestreden bepaling een ernstige en grote belemmering vormt voor de toegang tot het hoger onderwijs.

Wat het tweede onderdeel van het middel betreft

A.4.1. In een tweede onderdeel bekritisieren de verzoekers artikel 23, elfde lid, van het decreet van 31 maart 2004, ingevoegd bij de bestreden bepaling, in zoverre het de inwerkingtreding met twee jaar uitstelt, niet alleen van de verplichting, ten aanzien van de instellingen voor hoger onderwijs, om de elektronische versie van de « verplichte cursusdragers » ter beschikking te stellen van de regelmatig ingeschreven studenten teneinde de cursussen van de studiejaren van de tweede cyclus te volgen, maar ook van het recht van die studenten die een studietoelage genieten, om die cursusdragers kosteloos te laten afdrukken.

De verzoekers wijzen erop dat, volgens artikel 19 van het decreet van 19 juli 2010, die verplichting en dat recht in werking moesten treden vanaf het academiejaar 2011-2012. Zij zijn dus van mening dat artikel 23, elfde lid, van het decreet van 31 maart 2004 dus ook een achteruitgang vormt voor de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van het hoger onderwijs.

De verzoekers merken op dat die achteruitgang niet is gemotiveerd tijdens de parlementaire voorbereiding die aan de aanneming van de bestreden bepaling is voorafgegaan.

A.4.2. De Franse Gemeenschapsregering antwoordt dat het tweede onderdeel van het middel niet gegrond is.

Zij is in de eerste plaats van mening dat het uitstellen van de inwerkingtreding van een maatregel die nog niet effectief was, geen achteruitgang kan vormen. Zij stelt dat het decreet van 6 oktober 2011, in plaats van de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van het hoger onderwijs te belemmeren, voorziet in extra financiële middelen opdat de instellingen voor hoger onderwijs de kosteloosheid van de « cursusdragers » kunnen waarborgen zonder hun andere sociale belevingsvormen in gevaar te brengen.

De Regering zet in de tweede plaats uiteen dat de door de verzoekers bekritiseerde maatregel redelijk verantwoord is door de wil om de toegang tot een elektronische versie van de « cursusdragers » voor de studenten van de tweede cyclus niet algemeen te maken alvorens de moeilijkheden inzake de uitvoering van de maatregel voor de studenten van de eerste cyclus zijn opgelost. Zij herinnert eraan dat de wetgever in de regel vrij kan beslissen over de datum van inwerkingtreding van een wetgevende maatregel en onderstreept dat het uitstellen van die datum te dezen is verantwoord door de zorg om het voordeel van de toegekende rechten « effectief en concreet te maken ».

A.4.3. In hun memorie van antwoord beslissen de verzoekers zich, rekening houdend met de door de Regering voorgelegde documenten, te gedragen naar de wijsheid van het Hof.

A.4.4. De Franse Gemeenschapsregering leidt uit dat standpunt af dat de verzoekers erkennen dat het tweede onderdeel van het eerste middel niet gegrond is. Zij vraagt het Hof dan ook dat onderdeel niet te onderzoeken.

Een tweede middel wordt afgeleid uit de schending van de artikelen 10, 11 en 24, § 4, van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 2, lid 1, en 13, lid 2, c), van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten

A.5.1. De verzoekers bekritisieren artikel 23, elfde lid, van het decreet van 31 maart 2004, zoals ingevoegd bij de bestreden bepaling, in zoverre het een verschil in behandeling invoert tussen, enerzijds, de studenten die zijn ingeschreven om de cursussen van de eerste cyclus te volgen en, anderzijds, de studenten die zijn ingeschreven om de cursussen van de tweede cyclus te volgen. Zij merken op dat die laatstgenoemden de maatregelen bepaald in het vierde en achtste lid van artikel 23 van het decreet van 31 maart 2004 niet zullen kunnen genieten vóór het academiejaar 2013-2014.

Zij herinneren eraan dat, volgens artikel 19 van het decreet van 19 juli 2010, elke instelling voor hoger onderwijs alle « dragers van verplichte cursussen [lees: verplichte cursusdragers] » via haar intranet ter beschikking moest stellen van alle studenten van de voormelde tweede categorie vanaf het academiejaar 2011-2012 en, vanaf dat zelfde academiejaar, een afgedrukte versie van die « dragers » moest bezorgen aan die studenten die een studietoelage genieten. De verzoekers zijn van mening dat het uitstellen van de inwerkingtreding van die maatregelen, dat aan de oorsprong van het bekritiseerde verschil in behandeling ligt, niet redelijk verantwoord is door de tijdens de parlementaire voorbereiding gebruikte « stijlformule ».

A.5.2. De Franse Gemeenschapsregering antwoordt dat het tweede middel niet gegrond is.

Zij herinnert eraan dat de wetgever, wanneer hij een nieuwe regel aanneemt, vrij kan voorzien in een overgangsregeling en dat die pas onbestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet wanneer die een niet redelijk verantwoord verschil in behandeling invoert.

De Regering merkt op dat artikel 19 van het decreet van 19 juli 2010 reeds, met het oog op de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van het hoger onderwijs, voorzag in een snellere inwerkingtreding van de maatregel waarin de vorige versie van artikel 23, vierde lid, van het decreet van 31 maart 2004 voorzag voor de studenten die de cursussen van het eerste studiejaar van de eerste cyclus volgen. Zij onderstreept dat de bestreden bepaling de inwerkingtreding van die geamendeerde maatregel alleen uitstelt voor de studenten die de cursussen van de tweede cyclus volgen. Zij voert aan dat, gelet op de beschikbare middelen, de keuze om in eerste instantie voorrang te verlenen aan de studenten van de eerste cyclus, redelijk verantwoord is ten aanzien van het nagestreefde doel, dat erin bestaat de toegang tot de studies van het hoger onderwijs te bevorderen.

A.5.3. In hun memorie van antwoord beslissen de verzoekers zich, rekening houdend met de door de Regering voorgelegde documenten, te gedragen naar de wijsheid van het Hof.

A.5.4. De Franse Gemeenschapsregering leidt uit dat standpunt af dat de verzoekers erkennen dat het tweede middel niet gegrond is. Zij vraagt bijgevolg het Hof dat middel niet te onderzoeken.

- B -

B.1. Artikel 23 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004 « betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten », zoals gewijzigd bij artikel 64 van het decreet van 2 juni 2006 « houdende verschillende maatregelen inzake kunsthoger onderwijs » en bij artikel 18 van het decreet van 19 juli 2010 « betreffende de kosteloosheid en de democratisering van het hoger onderwijs » bepaalde :

« Elk onderricht binnen een studieprogramma omvat een of meerdere studieactiviteiten. Het heeft de volgende kenmerken :

1° identificatie, bijzondere benaming, discipline;

2° beschrijving van de doelstellingen, inhoud en middelen, referenties en eventuele ondersteuning;

3° cyclus en studiejaar waarop het betrekking heeft, evenals het niveau, wanneer voorkennis vereist is;

4° verplicht of facultatief karakter binnen het programma of de opties;

5° de gegevens van de dienst van de docent verantwoordelijk voor de organisatie, en voor zijn evaluatie;

6° de organisatie, met name het aantal uren, de site en de periode van het academiejaar;

7° de beschrijving van de bijzondere activiteiten, de toegepaste onderwijsmethoden en studiemethoden;

8° de evaluatiewijze en relatieve weging van de verschillende activiteiten;

9° de taal van het onderwijs en van de evaluatie;

10° de toewijzing van de bijhorende studiepunten.

De studiepunten toegekend aan een onderricht binnen een studieprogramma worden uitgedrukt in volledige cijfers, uitzonderlijk in halve punten. Een onderricht mag nooit leiden tot minder dan 2 punten of meer dan 30 studiepunten.

Binnen een studieprogramma kan de evaluatie van een materie afgewogen worden met het oog op deliberatie door de jury. Deze afweging is eveneens aangeduid.

Iedere universitaire instelling, hogeschool en hogere kunstschool ingericht of gesubsidieerd door de Franse Gemeenschap is ertoe gehouden de regelmatig ingeschreven studenten op haar intranetsite het geheel van de dragers van de voor de student verplichte cursussen ter beschikking te stellen, onverminderd de inachtneming van de bepalingen betreffende het auteursrecht. Deze terbeschikkingstelling wordt effectief ten laatste één maand na het begin van de betrokken cursus of ten laatste zes weken vóór de examens voor de nieuwe cursussen.

Indien een bursaal erom vraagt worden de Universiteiten, de hogescholen en de hogere kunstscholen ertoe gehouden, gratis, de dragers te printen van de verplichte cursussen bedoeld bij het vorige lid.

In de hogere kunstscholen en in de hogescholen, wanneer de Instelling verder per print de nota's, cursusdragers en andere pedagogische documenten bedoeld bij het vorige lid ter beschikking stelt, worden de kosten voor deze druk ter advies aan de overlegcommissie voorgelegd inzake schatting van de kosten in vergelijking met de werkelijke prijs betreffende de goederen en de diensten verleend aan de studenten ».

Artikel 19 van het decreet van 19 juli 2010 preciseert dat artikel 18 ervan, dat de laatste drie leden van artikel 23 van het voormelde decreet van 31 maart 2004 heeft ingevoegd, « uitwerking heeft vanaf het academiejaar 2010-2011 voor het eerste studiejaar dat leidt tot de graad van bachelor en vanaf het academiejaar 2011-2012 voor de andere studie jaren ».

B.2. Artikel 1 van het decreet van 6 oktober 2011 « betreffende de cursusdragers » vervangt de laatste drie leden van artikel 23 van het decreet van 31 maart 2004 door de volgende bepalingen, die het huidige vierde tot twaalfde lid van dat artikel vormen :

«Iedere universitaire instelling, hogeschool en hogere kunstschool ingericht of gesubsidieerd door de Franse Gemeenschap wordt ertoe gehouden de regelmatig ingeschreven studenten op haar intranetsite de cursusdragers ter beschikking te stellen die worden bepaald door het orgaan bedoeld in artikel 9 van het decreet van 12 juni 2003 tot bepaling en organisatie van de deelneming van de studenten op het niveau van de universitaire instellingen en tot instelling van de deelneming van de studenten op gemeenschapsniveau, voor de universitaire instellingen, door de pedagogische raad, voor de hogescholen, en door de pedagogische beheersraad, voor de hogere kunstscholen.

Die terbeschikkingstelling van de cursusdragers bedoeld in het vorige lid wordt effectief ten laatste één maand na het begin van de leeractiviteit.

De in het vierde lid bedoelde cursusdragers kunnen worden gewijzigd volgens de evolutie van de cursus. De eventuele wijzigingen moeten echter online worden gezet ten laatste zes weken vóór het einde van de leertijd.

De instellingen voor hoger onderwijs worden ertoe gehouden de in het vierde lid bedoelde dragers voor de cursussen die de examenstof uitmaken, bekend te maken.

De student die een studietoelage ontvangt en die erom vraagt, geniet, ten laste van de sociale begrotingen van de universitaire instelling, de hogeschool of de hogere kunstschool, het kosteloze printen op papier van de cursusdragers betreffende de cursus waarvoor hij ingeschreven is en die bedoeld zijn in de in het vierde lid bepaalde lijst.

In de hogere kunstscholen en in de hogescholen die, overigens, via het printen, de cursusdragers ter beschikking stellen, worden de kosten voor dat printen aan het advies onderworpen van de overlegcommissie die belast wordt met het uitbrengen van een advies over de kosten die worden geschat in vergelijking met de werkelijke prijs betreffende de goederen en de diensten verleend aan de studenten.

Het online-zetten van de cursusdragers zal op het einde van het academiejaar 2012-2013 worden geëvalueerd door de commissarissen en afgevaardigden van de Regering bij de universitaire instellingen, commissarissen van de Regering bij de hogescholen en afgevaardigden van de Regering bij de hogere kunstscholen.

Het vierde tot zevende lid is toepasselijk voor de studie jaren van de eerste cyclus vanaf het academiejaar 2011-2012 en is toepasselijk op de studie jaren van de tweede cyclus vanaf het academiejaar 2013-2014.

In afwijking van het vijfde lid, voor het academiejaar 2011-2012, wordt de terbeschikkingstelling van de cursusdragers bedoeld in het vierde lid effectief ten laatste één maand na de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van het decreet van 6 oktober 2011 betreffende de cursusdragers ».

Ten aanzien van het eerste middel

Wat het eerste « onderdeel » betreft

B.3. Uit de uiteenzetting van het eerste « onderdeel » van het eerste middel blijkt dat het Hof wordt verzocht na te gaan of artikel 23, vierde lid, van het decreet van 31 maart 2004, zoals vervangen bij artikel 1 van het decreet van 6 oktober 2011, bestaanbaar is met artikel 24, § 3, eerste lid, eerste zin, van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 2, lid 1, en 13, lid 2, c), van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, in zoverre de bestreden bepaling de draagwijdte van de daarin vervatte verplichting beperkt tot de « cursusdragers » die worden « bepaald » door, naar gelang van het geval, het binnen elke universitaire instelling opgerichte orgaan bedoeld in artikel 9 van het decreet van 12 juni 2003 « tot bepaling en organisatie van de deelneming van de studenten aan het leven van de universitaire instellingen en tot instelling van de deelneming van de studenten aan het leven van de gemeenschap », door de pedagogische raad van de hogeschool, of door de pedagogische beheersraad van de hogere kunstschool.

Door voor alle regelmatig aan een instelling voor hoger onderwijs ingeschreven studenten de omvang te beperken van het recht om op kosteloze wijze te beschikken over een elektronische versie van de « verplichte cursusdragers » via het intranet van de instelling en, voor die studenten die een studietoelage genieten, de omvang te beperken van het recht om op kosteloze wijze een afgedrukte versie van die « cursusdragers » te verkrijgen, zou de bestreden bepaling een niet te verantwoorden achteruitgang inhouden voor de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van de toegang tot het hoger onderwijs.

B.4.1. Artikel 24, § 3, eerste lid, eerste zin, van de Grondwet bepaalt :

« Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden ».

B.4.2. Artikel 2, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten bepaalt :

« Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich maatregelen te nemen, zowel zelfstandig als binnen het kader van de internationale hulp en samenwerking, met name op

economisch en technisch gebied, en met volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande hulpbronnen, ten einde met alle passende middelen, inzonderheid de invoering van wettelijke maatregelen, tot een algehele verwezenlijking van de in dit Verdrag erkende rechten te komen ».

Artikel 13, lid 2, c), van hetzelfde Verdrag bepaalt, omtrent het recht van eenieder op onderwijs :

« 2. De Verdragspartijen erkennen dat, ten einde tot een volledige verwezenlijking van dit recht te komen :

[...]

c) Het hoger onderwijs door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs voor een ieder op basis van bekwaamheid gelijkelijk toegankelijk dient te worden gemaakt ».

Uit die bepalingen vloeit voort dat de gelijke toegang tot het hoger onderwijs geleidelijk moet worden ingevoerd, rekening houdend met de economische mogelijkheden en de specifieke toestand van de overheidsfinanciën van elke Verdragsluitende Staat.

Artikel 13, lid 2, c), van het Verdrag doet dus geen recht ontstaan op de kosteloze toegang tot het hoger onderwijs. Het verzet zich evenwel ertegen dat het Koninkrijk België, na de inwerkingtreding van het Verdrag te zijnen aanzien - op 21 juli 1983 -, maatregelen neemt die zouden ingaan tegen het doel van de volkomen gelijke toegang tot het hoger onderwijs dat met name door de geleidelijke invoering van de kosteloosheid moet worden bereikt.

B.5. Op 21 juli 1983 bestond voor de voormelde instellingen voor hoger onderwijs geen verplichting om « cursusdragers » via hun intranet ter beschikking te stellen van de regelmatig ingeschreven studenten, noch de verplichting voor die instellingen om een afgedrukte versie van die « dragers » te bezorgen aan die studenten die een studietoelage genieten en daarom verzochten.

Dergelijke verplichtingen bestaan, ten behoeve van sommige studenten, pas sinds het academiejaar 2010-2011, wanneer artikel 18 van het decreet van 19 juli 2010, dat het vierde lid van het decreet van 31 maart 2004 verving, in werking is getreden (artikel 19 van het decreet van 19 juli 2010).

Zonder dat het nodig is na te gaan of de bestreden bepaling betrekking heeft op de toegang tot het hoger onderwijs, tast zij het doel van de geleidelijke invoering van de kosteloosheid niet aan, zodat die niet onbestaanbaar is met artikel 24, § 3, eerste lid, eerste zin, van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 2, lid 1, en 13, lid 2, c), van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

B.6. Het eerste « onderdeel » van het eerste middel is niet gegrond.

Wat het tweede « onderdeel » betreft

B.7. Uit de uiteenzetting van het tweede « onderdeel » van het eerste middel blijkt dat het Hof wordt verzocht na te gaan of artikel 23, elfde lid, van het decreet van 31 maart 2004, zoals ingevoegd bij artikel 1 van 6 oktober 2011, bestaanbaar is met artikel 24, § 3, eerste lid, eerste zin, van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 2, lid 1, en 13, lid 2, c), van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, in zoverre de bestreden bepaling de inwerkingtreding met twee jaar zou uitstellen van de verplichting, ten aanzien van de instellingen voor hoger onderwijs, om de elektronische versie van de « dragers van verplichte cursussen [lees : verplichte cursusdragers] » ter beschikking te stellen van de regelmatig ingeschreven studenten, teneinde de cursussen te volgen van de studiejaar van de tweede cyclus, alsook de inwerkingtreding van het recht van die studenten die een studietoelage genieten om op kosteloze wijze een afgedrukte versie van die « cursusdragers » te verkrijgen.

De bestreden bepaling zou een niet te verantwoorden achteruitgang vormen voor de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van de toegang tot het hoger onderwijs.

B.8. Zoals eraan wordt herinnerd in B.4.2, verbiedt artikel 13, lid 2, c), van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten het Koninkrijk België om, na 21 juli 1983, maatregelen te nemen die ingaan tegen het doel van de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van de toegang tot het hoger onderwijs.

B.9. De bestreden bepaling definieert het temporele toepassingsgebied van de regels vervat in het nieuwe vierde tot zevende lid van artikel 23 van het decreet van 31 maart 2004.

Het vierde lid verplicht de instellingen voor hoger onderwijs ertoe « cursusdragers » via hun intranet ter beschikking te stellen van de regelmatig ingeschreven studenten en preciseert de draagwijdte van die verplichting.

Het vijfde, het zesde en het zevende lid van artikel 23 van het decreet van 31 maart 2004 bevatten enkele aanvullende voorwaarden met betrekking tot die verplichting.

B.10. Op 21 juli 1983 bestond voor de voormelde instellingen voor hoger onderwijs geen verplichting om « cursusdragers » via hun intranet ter beschikking te stellen van de regelmatig ingeschreven studenten, noch de verplichting voor die instellingen om een afgedrukte versie van die « cursusdragers » te bezorgen aan die studenten die een studietoelage genieten en daarom verzochten.

Dergelijke verplichtingen bestaan, ten behoeve van de studenten die zijn ingeschreven om de studiejaren van een tweede cyclus te volgen, pas sinds 15 september 2011, de eerste dag van het academiejaar 2011-2012 (artikel 24, § 1, eerste lid, van het decreet van 31 maart 2004), wanneer, voor die studenten, artikel 18 van het decreet van 19 juli 2010, dat het vierde lid van het decreet van 31 maart 2004 verving, in werking is getreden (artikel 19 van het decreet van 19 juli 2010).

Zonder dat het nodig is na te gaan of de bestreden bepaling betrekking heeft op de toegang tot het hoger onderwijs, kan zij dus niet worden beschouwd als een maatregel die het doel van de geleidelijke invoering van de kosteloosheid aantast, zodat die bepaling niet onbestaanbaar is met artikel 24, § 3, eerste lid, eerste zin, van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 2, lid 1, en 13, lid 2, c), van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

B.11. Het tweede « onderdeel » van het eerste middel is niet gegrond.

Ten aanzien van het tweede middel

B.12. Uit de uiteenzetting van het tweede middel blijkt dat het Hof wordt verzocht zich uit te spreken over de bestaanbaarheid van artikel 23, elfde lid, van het decreet van 31 maart 2004, zoals ingevoegd bij artikel 1 van het decreet van 6 oktober 2011, met de artikelen 10, 11 en 24, § 4, van de Grondwet, in zoverre de bestreden bepaling een verschil in behandeling invoert tussen twee categorieën van studenten die regelmatig zijn ingeschreven in een universitaire instelling, in een hogeschool of in een hogere kunstschool : enerzijds diegenen die een studiejaar van een eerste cyclus volgen en anderzijds diegenen die een studiejaar van een tweede cyclus volgen.

Terwijl de eerstgenoemden de terbeschikkingstelling genieten van de cursusdragers via het intranet van de instelling voor hoger onderwijs of, wanneer zij een studietoelage ontvangen, van een afgedrukte en kosteloze versie van die cursusdragers sinds het academiejaar 2011-2012, zullen de laatstgenoemden die maatregelen pas vanaf het academiejaar 2013-2014 kunnen genieten.

B.13. De bestreden bepaling heeft tot doel de uitvoering in de tijd te spreiden van de maatregelen bepaald in het vierde tot achtste lid van artikel 23 van het decreet van 31 maart 2004 (*Parl. St.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2011-2012, nr. 254/1, p. 3).

Het nagestreefde doel bestaat erin « de uitvoering te optimaliseren » van die maatregelen die strekken tot een « grotere democratisering van het hoger onderwijs met handhaving van de uitstekende kwaliteit van de studies binnen de Federatie Wallonië-Brussel » (*ibid.*). Zowel de autoriteiten van de universitaire instellingen, van de hogescholen en van de hogere kunstschoolen, als de commissarissen of afgevaardigden van de Franse Gemeenschapsregering bij die instellingen voor hoger onderwijs hebben vastgesteld dat « de algemene uitvoering van de maatregel vanaf het academiejaar 2011-2012 dreigde te gebeuren ten koste van de instellingen voor hoger onderwijs, maar vooral ten koste van de studenten » (*ibid.*).

Rekening houdend met de beschikbare middelen, is de keuze van de decreetgever om de voormelde maatregelen in de eerste plaats voor te behouden aan de studenten van de eerste cyclus niet zonder redelijke verantwoording in het licht van het nagestreefde doel, namelijk de toegang tot het hoger onderwijs te bevorderen.

Het in B.12 omschreven verschil in behandeling berust dus op een redelijke verantwoording.

B.14. Het tweede middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt het beroep.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 18 april 2013.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschant

R. Henneuse